Nederlandstalige TEX Gebruikersgroep

Aan	:	Leden Nederlandstalige TEX Gebruikersgroep
Betreft	:	Verslag 10^e NTG bijeenkomst (MAPS #10)
Locatie	:	Grafisch Museum & Koninklijke Boom Pers te Meppel
Datum	:	19 november 1992
Behandeling	:	bij de volgende bijeenkomst (10 juni 1993 te De Bilt)

Agenda:

Bijlagen:

De NTG vereniging

Voorzitter:	C.G. van der Laan, Internet: cgl@rug.nl
Secretaris:	G.J.H. van Nes, ECN, Service Unit Informatica, Petten. Internet: vannes@ecn.nl
Penningmeester:	J.L. Braams, PTT Dr Neher Laboratorium, Leidschendam. Internet: j.l.braams@research.ptt.nl
Bestuursleden:	T.A. Jurriens, RUG, Groningen. Internet: jurriens@fwn.rug.nl J.J. Winnink. Internet: jos.winnink@cpb.nl
Postadres:	Nederlandstalige TEX Gebruikersgroep, Postbus 394, 1740 AJ Schagen.
Postgiro:	1306238, t.n.v. Penningmeester NTG, Zoetermeer.
Internet:	ntg@nic.surfnet.nl

De Nederlandstalige TEX Gebruikersgroep (NTG) is een vereniging die tot doel heeft het bevorderen van de kennis en het gebruik van TEX.
De **NTG** tracht dat te bereiken door het uitwisselen van informatie, het organiseren van congressen, symposia en tentoonstellingen m.b.t. TEX en 'TEX-produkten', en door het onderzoeken en vergelijken van TEX met soortgelijke/aanverwante produkten, b.v. SGML.

De **NTG** biedt haar leden ondermeer het volgende:

- Tweemaal per jaar een **NTG**-bijeenkomst.
- Tweemaal per jaar de uitgebreide NTG MAPS (Minutes and APpendiceS).
- Speciale MAPS uitgaven (TEX cursus materiaal en PR set).
- Indien mogelijk eenmaal per jaar open '**NTG**-dagen', waar naast lezingen, ook cursussen (speciaal tarief voor leden) worden gegeven.
- De fileserver TEX-NL waarop algemeen te gebruiken 'TEX-produkten' staan. De meeste van deze TEX-produkten zijn, tegen geringe vergoeding, ook op diskette verkrijgbaar. Daaronder valt ook een volledige MS-DOS versie van TEX, LATEX, en een previewer.
- De discussielijst TEX-NL waarop vragen gesteld worden. Ook worden er via deze listserver ervaringen uitgewisseld.
- Korting op (buitenlandse) TEX congressen en cursussen en op het lidmaatschap van TUG.
- Eenmaal per jaar een ledenlijst met per lid informatie welke software en welke hardware, in relatie met TEX, wordt gebruikt.

Lid worden kan door overmaking aan de penningmeester van het verschuldigde contributie bedrag. Daarnaast dient een informatieformulier te worden ingevuld, welke laatste via het secretariaat te verkrijgen is.

De contributie voor een persoonlijk lidmaatschap bedraagt *f* 75,–, de contributie voor een instituutslidmaatschap bedraagt *f* 200,–. Een instituutslidmaatschap geeft het recht om drie personen aan te wijzen die informatie welke aan de leden wordt verstuurd, ontvangen. Van die drie personen dient één persoon te worden aangewezen als rechtsgeldige vertegenwoordiger van het bedrijf/instituut, een ander als vervangend vertegenwoordiger.
Indien meer leden per bedrijf/instituut lid willen worden, geldt als additioneel tarief *f* 50,– per persoon.
Voor studenten geldt eveneens een tarief van *f* 50,– (geen stemrecht). Voor afwijkende regelingen dient contact met het bestuur opgenomen te worden.
Een gecombineerd NTG/TUG lidmaatschap bedraagt *f* 162,- per jaar (i.p.v. *f* 75,- + $ 60).

De statuten van de Nederlandstalige TEX Gebruikersgroep zijn via het secretariaat of via de fileserver te verkrijgen.

Nederlandstalige TEX Gebruikersgroep

Aanwezig : A. Al-Dhahir (UT); E. Algera (EGD); A.W.W.M. Biegstraaten (TUD); P. Bloemen (TUE); E.P.M. Boets; T. Bloo (Jonge Onderzoekers); J. Braams (PTT); K. Claes (Drukkerij Mennen); L. de Coninck (de Kraal); N. Cox (KUN); M.M.M. Dings (AKZO); F. van Ditmarsch (EGD); W. Dolman (AHA); R. Doornebal (Wolters Kluwer); S. Eggermont (TUE); E. van Eynde (UR); E. Frambach (RUG); L. van Geest (CAWCS); M. van Geest (CAWCS); F. Goddijn; W.J. van de Guchte; M. Haenen (RUL); Y. Haralambous; S. van Harreveld (Actual Business Group); K. van 't Hoff (CWI); S.J. Hogeveen (RUU); A. de Jong (RUU); B.J. de Jong (Wolters Kluwer); H. Jurriens (UT); T.A. Jurriens (RUG); R. Kappert (KUN); W.J. Karman (KUN); C.H.A. Keijer (AHA); G. Kouijzer (NS); M.J. Krugers (Tech. Marketing Consulting); C.G. van der Laan (RUG); A. de Leeuw van Weenen (RUL/VTW); H.A.N. van Maanen; W.J. Maas (Elsevier); H. van der Meer (UvA); F. Mittelbach (Electronic Data Systems); J.C. de Moor (Theologische Univ.); H.P.A. Mulders (KUB); G.J.H. van Nes (ECN); G. Oomen (Wolters Kluwer); P. van Oostrum (RUU); N.A.F.M. Poppelier (Elsevier); J. Renkema (Theologische Univ.); R. Smedinga (RUG); A. Soos (UT); H. Trompert (AHA); P. Tutelaers (TUE); E. Ulijn (TUD); P. Vanoverbeke; M. van Veen; E.J. Vens (RUG/ICCE); J.E. van Weerden (RUG); F. van de Wiel (CWI); J.J. Winnink; R.V. van Zanten (SARA);

Notulisten : Gerard van Nes & Jos Winnink

1 Opening

In de ochtend was de NTG te gast bij het Grafisch museum te Meppel. Onder zeer veel belangstelling werd (vanwege de zeer grote opkomst) in een aantal groepen, de praktische aspecten van ondermeer de typografie op een zeer levendige wijze uiteengezet.

Rond 14:00 uur heet voorzitter Kees van der Laan een ieder van harte welkom en opent de bijeenkomst in een stampvolle zaal bij Koninklijke Boom Pers. Een korte uiteenzetting werd vervolgens gehouden door de gastheer M.C. Boom, directeur van het gelijknamige uitgeversbedrijf.

2 Verslag bijeenkomst 4 juni 1992

Bij dit verslag zijn geen opmerkingen en aldus wordt het goedgekeurd.

3 Ingekomen stukken en Mededelingen

De volgende mededelingen worden gedaan:

- Berichten van verhindering zijn ontvangen van de leden R.M. Berns, J.J. van Gorp, J.F. Krips, A.P. de Ruiter, A. Schuitman en W. Smit.
- Ontvangen zijn diverse tijdschriften van ondermeer de verschillende TEX zustergebruikersgroepen, TTN en SGML.
- Via e-mail (17-nov-92) heeft Victor Eijkhout het volgende medegedeeld:
  Nu Lollipop op drie verschillende plaatsen in de MAPS genoemd blijkt te worden, lijkt het me een goed idee om een aankondiging te doen.
  Lollipop is officieel op deze wereld losgelaten. Het valt op een paar adressen te ftp'en, en het is via email te krijgen.
  Eerst even over hoe goed Lollipop is: het is in staat om alle voorbeelden in de handleiding te zetten. Kijk maar op de leestafel als je wil zien wat dat inhoudt. Verder heb ik Lollipop gebruikt om mijn dissertatie en mijn boek te zetten.
  Ook is mij door een gebruiker gemeld dat het schrijven van een nieuwe stijl letterlijk een uur heeft gekost. Dat is mijn voornaamste claim betreffende Lollipop, dat het ontwikkelen van stijlen erg makkelijk is.
  Nu even over wat er nog mist: het belangrijkste is dat voetnoten en 'inserts' nog niet ondersteund worden. Dat moet verholpen zijn met de versie die ik in Januari zal openbaar maken. Verder ben ik van plan om bepaalde delen uit andere macro pakketten te gebruiken: van Karl Berry zal ik het interface naar BIBTEX gaan gebruiken, en ik ben van plan met de LATEX3 mensen te praten over gebruik van hun 'verbatim' en 'tabular' omgevingen. Ik weet nog niet of ik het NFSS zal gaan gebruiken.
  Ik hoop dat Lollipop ook in Nederland wat tevreden gebruikers zal vinden.
  En het doet me genoegen te zien hoe actief NTG is.
  Keep up the good works, en groetjes vanuit Knoxville, Tennessee!
  Aldus de e-mail van Victor Eijkhout.

Editor van deze MAPS is: G.J.H. van Nes.

==== Meppeler Courant ====

Meppeler Courant, Vrijdag 20 november 1992

M.b.t. de begroting 1993 waren er geen opmerkingen.

4 NTG presentaties: 'The future of TEX/LATEX'

Het middagprogramma bestond uit de volgende voordrachten:

- *'Virtual fonts, more fun not for Grand Wizards only'*, door Yannis Haralambous.

  Het principe van *Virtual fonts* is simpel. Het gaat om het combineren van (verschillende) reële fonts. Enkele toepassingen zijn
  - het combineren van characters,
  - het maken van ligaturen,
  - het maken van afbreekpatronen voor karakters uit verschillende fonts,
  - het combineren van meerdere fonts tot 1 font.

  Ook is het mogelijk om een compleet POSTSCRIPT programma op te nemen onder 1 teken (karakter) uit een *Virtual Font*.

  Een groot probleem is de *kerning* van tekens. Om een en ander te automatiseren heeft Eberhard Mattes (ja die van emTEX) QDTEXPL (Quick and Dirty TEX to PL) geschreven en is de source beschikbaar. Een probleem is dat het plaatsen van accenten gebeurt op de manier dat TEX denkt dat het correct is. Dit is niet altijd wenselijk en vaak moeten er met de hand correcties worden aangebracht.

  Yannis Haralambous heeft een programma geschreven, MakeKern, om de kerning te automatiseren. POSTSCRIPT gebruikt in feite *virtuele fonts* wanneer het gaat om samengestelde tekens.

  Waarom wordt MakeKern in Frankrijk gebruikt?
  - Yannis Haralambous heeft het programma geschreven.
  - Het programma bestond reeds voordat TEX 3.0 bestond. Nu TEX 3.0 bestaat zal het gebruik vermoedelijk wel verder afnemen.

  Op de vraag of er in een POSTSCRIPT-font kerning informatie zit, is het antwoord dat dat in elk geval wel zo zou moeten zijn.

- *'The pursuit of quality — thoughts and comments about future typesetting systems'*, door Frank Mittelbach.

  Knuth heeft besloten om na TEX3, TEX te bevriezen. Het is stabiel en nagenoeg vrij van fouten. Desondanks blijven er wensen over. Hoewel TEX op dit moment *state off the art* te noemen is, dreigt het langzaam maar zeker te worden ingehaald door andere programma's.

  Om te komen tot een *New Typesetting System* heeft **DANTE** een discussielijst opgezet. Het is niet duidelijk of TEX uitgebreid zal worden of dat er een compleet ander systeem zal komen. Te bedenken is wel dat de interne consistentie van TEX het gevolg is van de ontwikkeling door één persoon.

  We zouden met de toestemming van Knuth kunnen komen tot ETEX. Dit zou dan kunnen staan voor:
  - Enhanced TEX,
  - Extended TEX,
  - Extraodinary TEX,
  - Execution of TEX.

  Als voorbeeld kan gebruikt worden TeXeT. Er is op dit moment een wijziging voor TEX beschikbaar waarmee TeXeT ingebouwd kan worden in standaard TEX. Het resultaat is dat er een standaard DVI-file wordt afgeleverd. Het is evenwel een uitbreiding op het niveau van de source (WEB-file).

  Er moet geprobeerd worden om iedereen op één lijn te houden anders is het over enkele jaren afgelopen met TEX.

  Wat zijn de kwaliteiten van TEX?
  - Portabiliteit.
  - Beschikbaarheid.
  - Stabiliteit.
  - Het algorithme waarmee paragrafen worden afgebroken op basis van optimalisatie.
  - Krachtige mathematische typesetting.
  - Krachtig tabelopmaak mechanisme.

  Problemen:
  1. Het is onmogelijkheid om regels in een paragraaf na te bewerken. Denk bijvoorbeeld aan het toevoegen van regelnummers.
  2. Het is niet mogelijk om de (vorm) van een paragraaf te bepalen in relatie tot zijn positie op de pagina, dit omdat TEX de paragraaf als één geheel beschouwt.
  3. Er is geen mechanisme om zogenaamde *rivieren van wit* in een tekst te voorkomen. Idem voor dezelfde woorden die in een paragraaf toevallig precies onder elkaar staan.
  4. Er is geen ondersteuning voor zogenaamde *hanging punctuation*.

  Mogelijke oplossingen[1]:
  1. (*) Ontwikkel een soort **everyline**.
  2. (**) Ontwikkel een nieuwe methode voor het pagineren.
  3. (***) Hiervoor is nog geen oplossing.
  4. (*) Voorzien in tabellen waarin de hoeveelheid *overhang* zowel naar links als naar rechts wordt gespecificeerd. Op dit moment zijn er enkele systemen op de markt die gebruik maken van polygonen in plaats van rechthoeken om de dimensies van tekens te beschrijven.
     (**) Breid het **tfm** formaat uit zodat deze informatie wordt opgenomen.
     Het is dus aantrekkelijk om het model waarmee een teken wordt beschreven te wijzigen, maar het is niet triviaal en kost derhalve veel tijd.

  Het algorithme dat zorgt voor de paginering en nu een locale optimalisatie strategie volgt, zou moeten

[1] Moeilijkheidsgraad van eenvoudig (*) tot moeilijk (***).

worden uitgebreid met globale strategieën.
Afbreekalgorithme: het zou mogelijk moeten zijn om (ongebruikte) gedeelten van een paragraaf te verplaatsen naar een volgende pagina.
Het probleem van de items die niet uit de *main vertical list* te verwijderen zijn, zou kunnen worden opgelost door, of het verwijderen van items toe te staan, of een *look ahead* algorithme te implementeren.
In TEX kan geen *grid* worden gespecificeerd. Hierdoor is het moeilijk om de *baseline to baseline spacing* goed te krijgen in een document. Er zou een **topinsert** moeten worden geïmplementeerd.
Output routines bezitten:

1. een ontoereikend markerings mechanisme,
2. geen ondersteuning voor meerkoloms zetsel.

Oplossingen zouden zijn:

1. het toevoegen van een \newmark concept,
2. een *float* mechanisme.

Beide problemen zijn niet op te lossen binnen de huidige versie van TEX.
Oplossing: ontwerp een nieuw pagineringsmodel dat het huidige *box — glue — penalty* model vervangt.
Er zijn drie strategieën die tot een NTS leiden:

1. Behoud TEX en wacht tot andere systemen TEX inhalen en TEX daarmee overbodig maken.
2. Breid TEX zoveel mogelijk uit op een manier die compatibel is met het verleden.
3. Initieer en ondersteun onderzoek met als doel om tot een New Typesetting System te komen.

- *'Current work on LATEX 3.0'*, door Frank Mittelbach.
  Het werk aan LATEX 3.0 is begonnen als idee om de problemen in LATEX 2.09 op te lossen.
  De sterke punten van LATEX 2.09 zijn:
  - scheiding van inhoud en vorm,
  - *markup* taal die vergelijkbaar is met SGML,
  - de auteur is bevrijd van de zorg omtrent het ontwerpen van de *layout*.

  Problemen met LATEX 2.09 zijn:
  - er zitten problemen (fouten) in de implementatie,
  - er zijn (ontwerp)beperkingen in de implementatie,
  - de interne werking is slecht gedocumenteerd zodat het nauwlijks doenlijk is om een nieuwe stijl te ontwerpen.

  Noodzakelijke uitbreidingen:
  - de syntaxis van de commando's,
  - de *interface* met de specificaties van de layout,
  - de robuustheid moet worden verbeterd,
  - de uitbreidbaarheid moet worden vergroot,
  - de specificatie van de layout van materiaal in tabellen behoeft verbetering,
  - de specificatie en het opnemen van grafische materiaal,
  - de plaatsing van *floating* elementen.

  Wat is er al tot stand gekomen?
  - het nieuwe font selectie schema,
  - de DOC en DOCSTRIP gereedschappen,
  - de AMS-LATEX style en -optie,
  - het prototype van de nieuwe kern is in kleine kring verspreid,
  - er zijn nieuwe implementaties van de *array* en *tabular* omgeving.

  Op dit moment wordt er gewerkt aan een validatiesysteem voor LATEX 2.09 dat hopelijk ook voor LATEX 3.0 bruikbaar zal zijn.
  Wanneer is LATEX 3.0 beschikbaar? Een redelijke schatting lijkt dat inclusief documentatie het over 2 jaar beschikbaar zou moeten kunnen zijn.

- *'Recent Developments in ScholarTEX'*, door Yannis Haralambous.
  Het doel is om (La)TEX te gebruiken voor andere schriften dan het latijnse. Zo zou het bruikbaar moeten zijn voor schriften als het: Koreaans, Cambodjaans, Slovaaks, Mongools, Arabisch en Hiëroglyfen-schrift.
  Problemen die zich hierbij voordoen zijn ondermeer:
  - het grote aantal ligaturen,
  - het feit dat ligaturen niet slechts horizontaal maar ook verticaal geordend kunnen zijn. Dit zijn zogenaamde 2 dimensionale ligaturen en deze komen ondermeer in het Arabisch voor,
  - het ontbreken van *fonts*.

De inhoud van bovengenoemde lezingen is opgenomen in MAPS 92.2 en MAPS 93.1

5 Rondvraag en Sluiting

E.J. Vens deelt mede dat in vervolg op de TEX-NL discussie van afgelopen october betreffende 'Software patenten en League of Programming Freedom', nu een Nederlandse afdeling is opgericht.
De voorzitter vraagt naar vrijwilligers. Dit om het aanwezige werk zoveel als mogelijk te kunnen spreiden. Verwezen wordt ook naar de oproep welke bij de uitnodiging van deze vergadering was bijgesloten.

Om ruim 18:00 uur wordt de vergadering door de voorzitter gesloten. De gastheer wordt bedankt voor de genoten gastvrijheid. De aanwezigen en in het bijzonder de buitenlandse gasten worden bedankt voor hun bijdragen.

Een deel van de aanwezigen gaat het, inmiddels tot een traditie uitgegroeide, gezamenlijke diner genieten.

De volgende vergadering is op:

donderdag 10 juni 1993

te De Bilt. Het thema: 'Van font tot boek'.

1 TeX kalender 1993

26–29	jul	TUG '93	Aston, England
18	nov	NTG (12 ^{e})	Océ, Den Bosch

2 Glossary

Gebruikersgroepen

TUG	:	TeX Users Group
LUG	:	Local Users Group
CSTUG	:	LUG Tsjecho Slowakije
CyrTUG	:	LUG USSR (het Cyrillisch taalgebied)
DANTE	:	LUG Duitsland (het Duits taalgebied)
GUTenberg	:	LUG Frankrijk (het Frans taalgebied)
HunTUG	:	LUG Hongarije
ITALIC	:	LUG Ierland
JTUG	:	LUG Japan
Nordic	:	LUG Scandinavië, Denemarken, en IJsland
NTG	:	LUG Nederland en Belgie
SibTUG	:	LUG Siberië
UKTUG	:	LUG Engeland
YUNUS	:	LUG Turkije (feitelijk een discussielijst)
GUST	:	LUG Polen

Bulletins/journals

Baskerville	:	UKTUG
Cahiers GUTenberg	:	GUTenberg
TeX Bulletin	:	CSTUG
TeXnische Komödie	:	DANTE
TeXline	:	Malcolm Clark; UK
GUST bulletin	:	GUST
TTN	:	TeX and TUG News; TUG
TUGboat	:	TUG
MAPS	:	Minutes and APpendiceS; NTG

Diversen

AMS	:	American Mathematical Society
BoD	:	Board of Directors
SGML	:	Standard Generalized Markup Language
ltxiii	:	LaTeX 3.0

3 NTG's TeX Bulletin Board Systeem

Nieuw voor de Nederlandstalige TeX Gebruikersgroep: een TeX Bulletin Board speciaal voor diegenen die niet op het Internet zijn aangesloten. De naam: **FGBBS**.
Op FGBBS is sinds kort een zo volledig en actueel mogelijke TeX, emTeX, LaTeX, TEX-NL en MusicTeX collectie beschikbaar voor alle bezitters van een modem. Het BBS is kosteloos toegankelijk voor iedereen en er zijn geen beperkingen aan de hoeveelheid bestanden die kunnen worden opgevraagd. Het systeem is aangesloten op een High Speed modem, vergeleken met de transmissiesnelheid die een directe Internet link biedt misschien niet geweldig, maar veel beter kan het niet over de gewone huis- tuin- en keukenPTTlijn. De beheerders zijn Frans Goddijn en Henk de Haan.
FGBBS is te bellen op 085-217041.
Zie ook *Bijlage H*.

4 NTG's winkel

Via de NTG is beschikbaar:

- **Syllabus Advanced TeX course:**
  Insights and Hindsights, David Salomon (*revised*; ruim 500 pagina's).
  MAPS'92 speciale uitgave.
  Kosten *ƒ* 50,– voor leden en *ƒ* 60,– voor niet-leden (extra verzendkosten: *ƒ* 10,–).
- **PR set MAPS'93 speciale uitgave:**
  Ruim 25 pagina's; 1 exemplaar gratis voor leden; extra exemplaren: *ƒ* 2.50; niet-leden: *ƒ* 5,– (extra verzendkosten: *ƒ* 5,–).

Bestellingen kunnen gedaan worden door overmaking van het verschuldigd bedrag (plus verzendkosten) op de postgiro van NTG (1306238) t.n.v. de penningmeester Johannes Braams te Zoetermeer, met vermelding van hetgeen gewenst is.

Inhoud NTG's PR set:

- Preface
- Contents
- NTG's shop
- Wat is TeX?
- TeX on MS-DOS PC's: emTeX and 4TeX?
- An Introduction to TeX for New Users
- Mathematics & TeX
- Tables & TeX
- TeX and Metafont; Horak's examples
- Recreational
  Music; Schaaktest; typesetting Bridge via TeX
- Subscription form

5 MAPS 93.2

Sluitingsdatum voor het inleveren van artikelen, bijlagen, en/of mededelingen voor de volgende MAPS uitgaven is:
1 oktober '93 (MAPS 93.2) en 1 april '94 (MAPS 94.1).

Nadere richtlijnen voor auteurs zijn op te vragen bij de redactie. Zie ook *Bijlage B*.

Niet Internet-gebruikers kunnen hun bijdrage via modem/PTT lijn direct naar de redactie sturen. Gaarne hiervoor eerst kontakt opnemen met Gerard van Nes.

In Memoriam

Huub Mulders was lid van het oprichtingsbestuur van NTG.

Als stille, gestage werker heeft hij menigeen met (La)TEX op weg geholpen.

Huub, hartelijk dank voor wat je voor, en met, ons gedaan hebt.

Je ruste in vrede.

Van uw MAPS Editor
'5 jaar MAPS!'

Gerard van Nes

Mei 1993

Het heeft weer enige moeite en veel vrije tijd gekost, doch: er is wéér een nieuwe MAPS gereed gekomen! De *tiende* alweer. En een hele dikke. Voor de beginner, de gemiddelde gebruiker én de goeroe. Voor de Internetter én de niet-Internetter (jaja er is een NTG-TEX Bulletin Boad Systeem). Voor de TEX- en de LATEX aanhangers. Voor de PostScript en de Fonts fanaten. Voor de PC tot de BIGsystem gebruikers. En voor de toekomstkijkers. Kortom een MAPS met een zeer breed scala aan onderwerpen.
In zijn totaliteit een maximum aan bijdragen en een record (het is nu eenmaal een 'jubileum MAPS') aan pagina's. Naast veel originele bijdragen, ook wederom enkele herpublicaties van onderwerpen die zeker een brede verspreiding verdienen.
Opvallend deze keer vele 'nieuwe auteurs'. Hopelijk schrijven ze de volgende MAPS uitgaven ook weer vol!

In deze MAPS zeer veel interessant nieuws. Om te beginnen een nieuw, en direkt al volwassen Bulletin Board (wordt momenteel al veel gebruik van gemaakt). Verder een uitgebreide TEX cursus (en niet alleen voor Atari ST gebruikers!), een reeds eerste blik in het (zeer uitgebreide) *LATEX Companion* boekwerk welke na de zomer verschijnt (sterk aanbevolen), natuurlijk de proceedings van de NTG najaarsbijeenkomst en enkele bijdragen van de afgelopen EuroTEX conferentie en veel PC nieuws. Daarnaast vele andere zeer lezenswaardige bijdragen. Kortom een MAPS om er weer een half jaar 'tegen aan te gaan'!

Nogmaals dank aan de vele auteurs. Enkele hebben zelfs een 'eigen plaats' verworven in de MAPS. Bijdragen werden ontvangen uit binnen- én buitenland i.h.a. via e-mail (van internetters), doch bij deze MAPS nu ook via modem-en-PTT-telefoonlijn (van de niet-internetters). Eén bijdrage werd zelfs van het onlangs geopende Nederlandse TEX Bulletin Board geplukt (zie de bijlage H over FGBBS).

Slechts drie auteurs dienden hun bijdragen in *plain* TEX aan. Verder kon één bijdrage zowel in plain TEX als in LATEX verwerkt worden. Omzetting van plain TEX naar LATEX vond plaats met de hulp van Ronald Kappert en Jos Winnink.
Zoals u ook in de vorige MAPS (bijlage C) heeft kunnen lezen, heeft de MAPS redactie *een zeer duidelijke voorkeur* voor een aanbod van bijdragen in het min of meer *'standaard' LATEX formaat*. Logisch en vanzelfsprekend. Zien we ook bij vele andere tijdschriften en proceedings. Echter, natuurlijk blijft ook 'aanvoer' in zowel (plain) TEX TUGboat en ASCII formaat zeer welkom!

Het geheel aan bijdragen werd vervolgens verwerkt met de nog steeds *in de steigers staande MAPS stijlfile* met uitzondering van de E-TEX bijdragen van Frank Mittelbach welke vanwege het technische karakter geheel ongewijzigd is gelaten (inclusief fonts en bladspiegel). Met wat vallen en opstaan (u heeft de discussie over de leftquotes problemen bij het teletype font Courier via TEX-NL kunnen volgen), ging uiteindelijk het geheel naar een 600dpi (hopelijk ziet u het verschil!) PostScript laserprinter, waarna tenslotte Jos Winnink het vermenigvuldigen en het binden ter hand nam.

We zeiden het al: de MAPS stijl staat nog steeds in de steigers. Een goede robuuste stijlfile ten behoeve van zowel de LATEX als de plain TEX gemeenschap kost de nodige arbeid. Vandaar *een oproep voor vrijwilligers* voor deze taken:

- Wie wil medewerking verlenen tot het samenstellen van een LATEX stijl file voor de MAPS (in eerste instantie uitgaande van de huidige MAPS layout)?
- Wie wil medewerking verlenen tot het omzetten van (ondermeer) de (*plain*) tugboat stijl naar het uiterlijk van de huidige MAPS?

Neem contact op met de redactie of met het NTG bestuur! TEX en ook NTG (inclusief de MAPS) is gebouwd door vrijwilligers waar U als lezer gebruik van maakt. Draag daarom ook een steentje bij!

Vijf jaar MAPS. Dat betekent dat er (inclusief deze) tien MAPS uitgaven zijn verschenen. Beginnend met uitgaven bevattende het verslag van de NTG bijeenkomst met slechts enkele bladzijden bijlagen, al gauw overgaand tot een MAPS met bijna alleen maar bijlagen.

# 1	MAPS 88.2	30pp
# 2	MAPS 89.1	33pp
# 3	MAPS 89.2	68pp
# 4	MAPS 90.1	87pp
# 5	MAPS 90.2	156pp
# 6	MAPS 91.1	128pp
# 7	MAPS 91.2	146pp
# 8	MAPS 92.1	162pp
# 9	MAPS 92.2	176pp
# 10	MAPS 93.1	234pp

Op deze en volgende bladzijden treft u een overzicht aan van de belangrijkste bijdragen uit de eerste tien MAPS uitgaven, verdeeld over een aantal (willekeurige) rubrieken.
Geïnteresseerd in overdrukjes? We zoeken nog naar mogelijkheden (én vrijwilligers!). Ideeën? Laat het dan even weten (U bereikt het gehele NTG bestuur plus MAPS redactie via `ntg@nic.surfnet.nl`*, via de NTG Postbus, of via de telefoon (voor nummers zie de ledenlijst).*

– – ∗ – –

General

Meeting reports

Education

Publishing

Graphics

Fonts

TEX

LATEX

Future of TEX/LATEX

The use of TEX/LATEX

TEX/SGML

PC systems

Games

Products

TEX/LATEXbooks

Miscellaneous

Van de Voorzitter. . .

1 NTG's lustrum

NTG bestaat 5 jaar! De NTG is opgestart in 1988 door een handjevol enthousiaste gebruikers, met Gerard en ondergetekende als kern. Degenen die hun mond opendeden waren prompt kandidaat voor het oprichtingsbestuur. . .

Het aantal leden is inmiddels ruim 3-maal zoveel als verwacht. Het aantal gebruikers van (La)TEX, en Metafont is misschien wel het 10-voudige. Het aantal gecombineerde NTG-TUG lidmaatschappen is ook boven verwachting.

De bijeenkomsten genieten een royale opkomst, $\approx 20\%$. Met SGML Holland hadden wij een interessante SGML-TEX-bijeenkomst in 1990 gehad, met vanuit de TEX gemeenschap: Barbara Beeton, Malcolm Clark, Amy Hendrickson, Frank Mittelbach, en Richard Southall. Als waarnemer vanuit de UKTUG was er David Osborne. Op latere bijeenkomsten waren te gast: Anatoly Urvantsev, Daniel Taupin, Hanna Kołodziejska, David Salomon, Ralph Youngen, Frank Mittelbach, en Yannis Haralambous. Op de aanstaande bijeenkomst zijn er als speciale gasten: Huub van Krimpen (typograaf), en Frank Blokland (letter ontwerper). In het najaar komt Michel Lavaud.

Naar de MAPS wordt uitgekeken. Diverse goede publikaties van elders worden erin herverspreid; verder biedt het ruimte om ons eigen werk te tonen. De opzet is bijzonder, en eenvoudig. De halfjaarlijkse bijeenkomsten waar wij elkaar ontmoeten en over onze ervaringen vertellen zijn de 'levensader' van de vereniging. Een verslag ervan, een beetje uitgewerkt, vormt onze MAPS (Minutes and APpendixeS). Er zijn twee MAPS specials: Salomon's cursus en onze PR-set.

TEX-NL wordt effectief gebruikt.[1] Een PC-distributie set—een instapversie en een volledige set—is beschikbaar 'off-the-shelf.'

Een aantal cursussen zijn georganiseerd, en verder zijn diverse NTG leden bereid tot het geven van cursussen.

Als hoogtepunten kunnen op het cursus gebied genoemd worden: Amy's en Victor's cursus in 1990, en afgelopen jaar de 'Insights and Hindsights TEX' cursus van David Salomon. De opbrengst van deze cursussen gaf de NTG zijn financiële reserves. Daarnaast was de TUE actief en stelde hun (TEX) cursussen open voor niet-TUE medewerkers. Theo Jurriens gaf een aantal cursussen voor secretariaatsmedewerkers. Dit laatste was aanleiding voor zijn Ladies en LATEX artikelen.

Goede contacten zijn gelegd met het Wiskundig Genootschap en het CWI, en de diverse zustergebruikersgroepen: TUG en de LUGs, in het bijzonder GUST. Diverse instituten in Nederland bieden de NTG gastvrijheid voor het houden van de bijeenkomsten (waarvoor onze dank).

Aan de diverse TUG annual meetings en aan de EuroTEX-s wordt redelijk deelgenomen. Het LATEX 3.0 project wordt op verschillende manieren gesteund. Diverse NTG-ers zijn actief, . . . zoals moge blijken uit de MAPS van de afgelopen jaren. Ik hoop dat zij ons deelgenoot laten blijven van hun activiteiten.

2 Activiteiten

Een activiteit was een volledige set TUGboats in Nederland publiekelijk beschikbaar te hebben. TUG heeft ons hierin geholpen door de ontbrekende TUGboat nummers aan de RUG-WSN bibliotheek te schenken. De bibliothecaresse heeft toegestemd NTG-ers behulpzaam te zijn bij het lenen van oude TUGboat artikelen. Zij die geïnteresseerd zijn in TUGboat artikelen kunnen een kopie van het artikel, c.q. het desbetreffende nummer, opvragen, hetzij direct hetzij via het openbare bibliotheek circuit.[2]

Een andere activiteit is het overleggen met de AMS om hun fonts en materiaal via NTG beschikbaar te stellen.[3]

Op handen is het overleg met SURF, waarbij de PC-set wordt aangeboden ter verspreiding, en de mogelijkheden t.a.v. collectieve aanschaf van MathTime besproken zullen worden.

Voor de rest zijn er de lopende zaken—de halfjaarlijkse bijeenkomsten, de MAPS-en, het bijhouden van het ledenbestand, de financiële zaken, de fileserver, en de discussielijst—en het aan elkaar knopen van de losse eindjes, vooral het stimuleren dat de activiteiten, die door leden opgestart zijn en gedragen worden, worden afgerond.

3 NTG–TUG

Victor Eijkhout is associate editor van TUGboat. Nico Poppelier is gekozen lid van de BoD van TUG, en liaison naar de BoD voor de Knuth Scholarship commissie. Ondergetekende is vanuit zijn functie om historische en

[1] Dank, dank, beantwoorders van de vele vraagjes.
[2] WSN Bibliothecaresse: Mevr. J. Bulthuis; tel. 050-634001.
[3] Men kan het nu al van de file servers plukken en de diverse Guides bij AMS opvragen, c.q. zelf afdrukken.

pragmatische redenen lid van de BoD.

4 TUG

Christina Thiele is voorzitster. Het kantoor is verhuisd naar Santa Barabara, met Pat Monohan als directrice.[4]

Christina streeft goede contacten na met de LUG-s, en heeft de de werkgroepen opgepord om vóór de jaarlijkse bijeenkomst, ditmaal in Aston, Juli 1993, (thema: 'windowing on TEX'), met resultaten te komen. De TUGboat's en TTN's verschijnen regelmatig en zien er zeer goed uit.

DC good, CM bad

Op het inhoudelijke vlak is er hard gewerkt aan de 8-bits fonts. Wij worden dan ook uitgenodigd door Yannis Haralambous (zie TTN 1.4), om over te gaan van de 7-bits CM fonts naar 8-bits DC fonts—in het bijzonder voor publikaties die niet in het Engels gesteld zijn—met een plaats voor onze ij.

5 TEX in Europe

Bernard Gaulle en Malcolm Clark hebben zich teruggetrokken. De interim voorzitter van GUTenberg is Alain Cousquer.[5] Het laatste nummer van TEXline's is no 14. De GUTenberg cahiers lijden aan (vrijwillige) redacteuren. Het laatste nummer bestaat derhalve uit de proceedings van EuroTEX'92.

DANTE heeft het voortouw genomen met hun frequente en decentrale TEX-Stammtisch bijeenkomsten. Werkelijk een simpele, en doeltreffende gedachte om leden regelmatig met elkaar in contact te laten komen binnen een gebruikersgroep van een dergelijke omvang.

In Oost-Europa zijn er diverse gebruikersgroepen opgestart. Irina Makhovaya is de directrice van CyrTUG. Er wordt gefluisterd dat de Russen hun eigen low-budget TUG bijeenkomst gaan organiseren en dat het GUST bulletin uit is.

Metafoundry

Er is een nieuwe—jawel, het houdt niet op—discussielijst geopend speciaal voor Metafont zaken. Inhaken kan bij `listserv@ens.fr` via:

```
subscribe metafont <naam en adres>
setmail metafont mail ack .
```

6 Vorm vs. inhoud

Een soortgelijke titel is ooit door Marvin Minsky gebruikt voor zijn Turing award lecture. Voor het computer-ondersteunde publiceren is het motto ook toepasselijk, misschien nog wel meer.

> De motivatie om TEX te ontwerpen was de slechte kwaliteit van de 'The Art of Computer Programming,' toen de uitgever overging op computer-ondersteund zetten.

Nu wij beschikken over de TEX-Metafont-gereedschappen als basis, naast de alom aanwezige PC's, en de betaalbare inkjet printers (near laser), spelling- en stijl-checkers, treden er—paradoxaal genoeg—de volgende verschijnselen van achteruitgang in de kwaliteit op:

- de typografische traditie wordt genegeerd (wij kunnen het allemaal zelf wel),
- de vele, helaas niet foolproof, automatismen introduceren fouten, die het vroegere normale procédé niet doorstaan zouden hebben,
- de foutieve spelling (wij vertrouwen teveel op de checkers),
- de balans tussen inhoud en de typografische kwaliteit is verstoord (teveel aandacht voor een aantal layout aspecten, gegeven de doelgroep).

Draven wij niet te ver door over een aantal computer-ondersteunde typografische zaken, terwijl met een wat bescheidener gebruik van de middelen het doel even goed bereikt kan worden? Ralph Youngen, bijvoorbeeld in zijn TEX-based production at the AMS (MAPS92.2), gebruikt een heel eenvoudige mark-up: titel (met goede font en magstep), `\head`-s en `\subhead`-s, `\item`, en een `\halign`. Dat is alles.[6]

En hoe zit het met suboptimalisatie? Gaat het niet om de eeuwige invarianten: *productie en consumptie*, in dit geval van informatie? De typografische kwaliteit speelt hierin een belangrijke rol naast de vanzelfsprekende inhoudelijke kwaliteit. Maar binnen dit algemene kader hebben wij ook te maken met de kosteneffectieve:

- (productie),
- opslag, transformatie en transport,
- (consumptie).

Dit relativeert en stelt andere prioriteiten.

7 LATEX 3.0

Al gaande sinds 1989 en nu in een fase waarin er een fonds bestaat, en er een kader[7] is gecreëerd voor vrijwilligers om binnen te werken.

Waar gaat het eigenlijk om?

Om te beginnen, LATEX is de enige algemeen geaccepteerde en wijdverspreide collectie van stijlen, met een niet te moeilijke gebruikersgids.

Maar, ... LATEX heeft zo zijn problemen *geintroduceerd*, vooral als men het wil gebruiken voor een an-

[4] Adres: TUG P.O. Box 869, Santa Barbara CA 93102 USA. Tel: 805-963-1338. FAX: 805-963-8358. email: tug@math.ams.org.

[5] Email: cousquer@lifl.fr.

[6] Hmmm, met stilzwijgende automatische hyphenation en beschikbare fonts.

[7] Zie TUGboat, 13, 4.

dere taal dan Engels (titel woorden zijn niet geparameteriseerd), en in het algemeen als men een stijl wil aanpassen.

Er zijn verbeteringsvoorstellen gepubliceerd: andere talen (Babel), soberder witruimtes, (partiële) meerkolomsuitvoer, A4, A5, . . . pagina opmaak, tabellen, wiskunde (theorem, array), verbatim (algemener, en inclusie van files), blokcomment, . . . en niet te vergeten de fontselectie via NFSS, of moeten wij tegenwoordig denken aan het gebruik van virtuele fonts?

Binnen het project is ook het spanningsveld tussen een zo'n eenvoudig mogelijke gebruikersinterface, en een zo flexibel mogelijke designersinterface, aan de orde.

Het grote probleem is echter dat LaTeX zweeft, het hoort nergens bij. De stijlen zijn aardig, maar zij representeren geen enkele bestaande publikatie-reeks, noch zijn zij generiek. Er is geen bedrijf (en in mindere mate een gebruikersgroep) dat LaTeX voor productie geadopteerd heeft. De reden hiervoor is dat de stijlen aangepast moeten worden om het reeds bestaande resultaat-in-druk van de publikatie-reeksen te verkrijgen. En hier zit'm de kneep. Dat is te moeilijk, ergo te duur. Zelfs de AMS is er ondanks het inhuren van Mittelbach en Schöpf, en de professionele ondersteuning, slechts ten dele in geslaagd. Anderzijds is er nog veel research nodig en is het kennelijk te moeilijk om onderzoek van ontwikkeling te scheiden, te meer als er in gefaseerde projecten op basis van vrijwilligers gewerkt moet worden.

Als men mij op de man af zou vragen hoe realistisch dit project is, dan zou ik zeggen[8]: 'dat het te ambitieus, en te groot is, en dat er een duidelijke specificatie van wat te doen ontbreekt, om nog maar te zwijgen over een tijdpad.'

Er is geen bedrijf of organisatie, dat het echt nodig heeft en er zich sterk voor maakt. Het adopteert. Dit is wat anders dan het gebruiken zo gauw het beschikbaar komt.

8 Alternatief

Naar mijn smaak is er teveel en te lang in een verkeerde richting gewerkt, met het corrigeren van een verkeerde uitwerking. Wij kunnen beter teruggaan naar af, naar de wortels, naar manmac, of de generieke amsppt.sty, c.q. tugboat.sty.

> De (La)TeX wereld zou er heel anders uitgezien hebben als er een goede gebruikershandleiding van Knuth's voorbeeldstijlen zou zijn geweest, te beginnen met een ietsje aangepaste Manmac.

Van daaruit kan men een bescheiden en flexibele stijl opbouwen, met een eenvoudige maar doeltreffende gebruikersgids, waar benodigde zaken zoals inhoudsopgave, kruisverwijzingen en symbolische verwijzingen, illustraties maken, index preparatie, meerkolomsuitvoer, tabellen opmaken, wiskunde opmaken, gebruiken van speciale fonts, en het opstellen van de parameters voor de pagina opmaak (lopende kop- en voetteksten, grootte van de pagina), . . . behandeld worden. Dit alles binnen de context van een duidelijke doelgroep:

> Uitgever zus-en-zo produceert via TeX zijn xyz-reeks, met de gereedschappen zoals vermeld in de gebruikershandleiding, annex de uitgewerkte voorbeelden en het sjabloon als 'invulformulier' voor de publikatie.

Enfin, . . . eenieder moet het voor zichzelf maar uitmaken.

9 De TeX-werkomgeving

De afgelopen maanden heb ik mij georiënteerd t.a.v. een nieuwe TeX-werkomgeving.[9] Zoals bekend dalen de hardware prijzen en gaan de ontwikkelingen door. TeX draait op elk systeem, en zijn er de diverse driver families, dus dat is het probleem niet.
Mijn wensenlijstje:[10]

- multi-tasking (in de sfeer van lightning TeX: edit window en preview window gekoppeld via een 'pipe')
- interproces communicatie (editen van meerdere documenten tegelijk met uitwisseling van delen, algemene documentstukken combineren, automatisch bijwerken van gekoppelde bestanden).

Het gonst alom van de 486-s. Lavaud heeft een aardige werkomgeving gebaseerd op FRAMEWORK. De Groningers Dol en Frambach et al, hebben 4TeX ontwikkeld, gebaseerd op freeware en shareware. De prijs van een 486 systeem ligt nog rond de *f* 3000,–, en dan is Desqview, OS/2, of een soortgelijk multi-tasking systeem nog nodig, dat nogal wat resources vraagt.

Daarnaast had ik TeX op de Mac al ervaren, en onveranderlijk zie ik, en hoor ik, dat TeX-en op een Apple zo makkelijk gaat.[11] Welnu een Mac Classical II 4/40 (ik heb geen kleur nodig, noch veel ruimte) is nu onder de

[8] Ik weet wel dat velen mij dit niet in dank zullen afnemen, maar het geeft in ieder geval te denken. Ook weet ik dat juist niet-NTG leden die publikaties gewoon TeX-en, het heel vanzelfsprekend vinden. Neem nou de LaTeX-companion in-the-making, hoe interessant ook voor ons hobby-isten, dat is toch veel te dik voor iemand die gewoon zijn publikatie wil TeX-en. Nee wij hebben gebruikersgidsen à la AMS-TeX nodig. Zeer handzame en to-the-point boekjes, met een uitgever die er borg voor staat.

[9] Jawel, mijn hoofdtoepassing is documenten maken via TeX, met in het verschiet het ontwerpen via Metafont.

[10] Alhoewel ik weet van de CD ROM mogelijkheden, en beeld-enhancements op de Apple, en dat o.a. Prime Time Freeware een CD ROM levert voor zo'n $60,– met het hele UK-TeX-archive erop, naast veel, teveel andere zaken, is een dergelijk systeem nog te ver van mijn dagelijks werk af. Hypertextachtige toepassingen appeleren echter wel!

[11] Hetzelfde geldt voor andere grafisch georienteerde sytemen zoals de Atari, als ik Robert Best en Theo Jurriens mag geloven.

f 1900,–, alles incluis! Intern wordt zelfs gebruik gemaakt van PostScript. Het is werkelijk een verademing na mijn 8086-stoom-PC, en een prima leeromgeving.

Zaken die ik nog in orde moet brengen zijn

- 'kabeltje' van 8086 naar de Mac voor bestandsuitwisseling (via ...Kermit? Apple voert commerciëel Maclink voor zo'n *f* 700,–.)
- bestandsuitwisseling direct met de RUG mail machine (VAX8650, wederom via Kermit, zoals ik nu al doe met de 8086.)
- selectie van een (laser) printer (PostScript, $\geq$ 300dpi), c.q. TeX driver voor de bescheiden en betaalbare stylewriter (360dpi,[12] 1 pagina per 2 minuten, sheetfeeder met 50p.).

Als alles naar wens verloopt dan ligt de aanschaf van een powerbook, tijdens mijn deelname aan TUG'94 in de US, voor de hand. Bij het mij oriënteren had ik veel aan het boek:

Aston-Tate's Quick and
Easy Macintosh Guide for the MS-DOS users.

Hierin worden de functionaliteiten goed naast elkaar gezet. De TeX-werkomgeving komt in de najaarsbijeenkomst uitgebreid aan de orde, nadat het in Aston al worldwide belicht is geworden.

[12] Bloob, onzin natuurlijk de fonts zijn 300dpi.